

# EDINOST

**„EDINOST“**  
izhaja po trikrat na teden v šestih izdajah ob sorkih, četrskih in sobotah. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . f. 3.— „ „ „ 4.50 za pol leta . f. 6.— „ „ „ 9.— za vsa leta . f. 12.— „ „ „ 18.—  
Naročnine se plačevati naprej na naročbo brez priložene avansne se uprava se ozira.

Poznamidne številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 2 nč. izven Trsta po 4 nč.

Oglas se računa po tarifu v petici; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Namerno, reklamacijske in oglase sprejema *upravitelstvo* ulica Molino piccolo št. 3, II. nadst. Naročnine in oglase je plačevati loco Trst. Odprte reklame ogle so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč“.

## Delavsko vprašanje.

Tako nekako je, kakor bi bili štrajki nalezljiva bolezen: jeden štrajk rodi drugega. In iz varokov štrajka bi se dalo sklepati, da je mnogo nezdravega v organizmu delavske ekzistence, t. j., da je kál bolezni izdatna.

V koliko pa odgovarja to resnici, v tem obziru gredo menenja zelo navskriž in temu je kriva sebičnost. V prvi vrsti so se delavci jeli zavedati, da so oni istotako ljudje, kakor delodajalci in da jim gre po natornem pravu isto, kar povzdiga človeka nad tovarno žival. Oni hočejo manj trpeti, a več uživati. Zato zahtevajo od svojih delodajalcev, da se skreči delavnik, a da se poviša plača. V krajšem delavniku leži več počitek in v večji plači več užitek, s kratka: delavec se hoče nekoliko približati delodajalcu v svoji vrednosti, postati temu enakorodniši. Svobodni čas, ki mu preostaja od naporne dela, hoče delavec — to se povdarja od strani delavskih glasil — porabiti tudi za svojo višjo izomiko, kar ga zopet stori vrednišega boljše družbe. V delavskih vrstah se je porodilo načelo, da je delavec v svojih svobodnih urah istotako gospod, kakor minister ali sploh kak viši uradnik, ki je istotako — delavec. Razlika stanu leži samo v razliki dela, v stvarnem pa so delavci, ki opravljajo težka fizična dela, istotako členi velikega družabno-administrativnega stroja, kakor delavci, ki opravljajo visoka duševna dela. Da pa bi delo kakor tako ostalo samo na sebi več ali manj samo fizični moment, duh delavca pa bi se zamogel popeti više nad fizično opravilo, zato hočejo delavci, katerim je v resnici do izomike, da se jim da prilika, izobraziti se duševno vsestranski, tako, da bi zamogel delavec pogovarjati se z vsakim odličnjakom duha o stvarih visoke družabne vrednosti, a odločevati o istih o danih prilikah.

To je približno cilj delavskih zahtev, ki gibljejo po večem delu štrajke. To je sebičnost, ki je popolnoma odpustljiva v tem obsegu.

## PODLISTEK

### Moretta.

Spisal I. Trošt.

Često sem slonel na oknu, študiral matematiko, še raje pa zrl na ulico ter opazoval človeške jednačbe in nejednačbe, katerih kar mrgoli med zemljani. Tam mimo je čisto stopal mladenič mojih let — Ricco M. — hodil in se oziral v malo prodajalnico, kjer je ponujala zala domača hčerka ceno blago in zgoče poglede. Mladeniču so menda poslednji bolj ugajali, zakaj blaga je imel na koncu ulice v očetovi prodajalni na izber. Tudi sam je prodajal; ko je bilo po več pomočnikov — je tudi kradel — čas svojemu očetu in stopal k zali Moretti. Bil je lep mladenič ta Ricco in goreče zaljubljen, to sem sodil po gostih promenadah in svežih šopkih na njegovih prsih.

Včasih pa so promenade nehale za nekoliko dni — nastalo je neumljivo premirje — a so se pozneje ponavljale tem vstrajneje.

Ta stvar me je začela zanimati. Premišljal sem o vzroku, povedal stvar tovarišem — tudi Josipu — in slednjič, ker smo imeli „intimne“ zveze z lepim spolom, še tedanj izvoljenki, pa sem izvedel.

Včasih sta se trgovčevsin in „moretta Lina“ tudi nekoliko zjedla med seboj, menda za krajši

Po drugi strani pak se ne zlagajo z isto delodajalci in podjetniki. V prvi vrsti oni podjetniki, kateri nočejo nič slišati o kakem povišanju mezde in znižanju delavnika nasproti delavcem; ker, kakor trdijo, bi bilo to v njihovo gmotno škodo. To je tudi resnica, toda le pri onih delavcih, ki ne poznajo in ki nočejo vršiti svoje dolžnosti nasproti plačevalcu. Pošteni in vestni delavec naredi — tudi če delavnik traja le osem ur — več, nego leni v dvanaestih urah.

V drugo se delodajalci po večini ne zlagajo s tem, da bi bil delavec „odveč“ izomikan duševno, ker se boje, da bi na tem nekako trpela njihova avtoriteta. Delavec po njihovem nazoru ostani vedno na nižji stopinji, kajti delavcu se — ukazuje; težko pa je ukazovati človeku, ki stoji na isti stopinji izomike, kakor delodajalec. Pri tem trpi samoljubivost nekaterih delodajalcev neizmerno, zlasti istih delodajalcev, ki smatrajo že samo materialno samostojnost za nekaki del izomike in ki so nasproti socialno nižemu celo — naduti. Vendar bi se ta navskrižja dala poravnati, duh svetske izomike poravna tudi te nedostatke in stvar bi prišla kaj kmalo v normalni tir.

A mej tem pa nastopajo tudi abnormalni odnošaji in ti so vir tolikim neprijetnim homatijam v delavskem vprašanju.

V prvo je tu krivih ljudi, ki le izkoriščajo delavčovo nevednost in strast v svoje sebične namene, mesto da bi ga navajali na prava pota, devajajoča — do pravih ciljev. To so takozvani delavski vampirji, ki sesajo iz delavca kri in nasičajo same sebe žnjo. Taki vampirji navajajo delavce do revolucionarnega gibanja, do efaktnega opozarjanja javnosti na „delavsko vprašanje“. Delavci, zavedeni po vampirjih, navadno ne vedo, zakaj se gre, samo dero v svoji zaslepljenosti za svojimi vojskovodji, ki z satiričnim posmehovanjem dvigajo zastavo „jednakopravnosti in enakoveljavnosti“, v resnici pa mislijo na svoj žep, na dobro življenje na račun delavčevih žuljev. Ti vampirji ne delajo drugega, nego da kriče kažejo

čas, a pozneje je ljubezen vsplapolala tem bujneje in žarneje.

Moretta je poznala vse v tisti ulici bivajoče Don Juane in Dulcineje, mi smo pa poznali njo in „ujenega“; včasih smo se celo pozdravljali med seboj, a hladno. Prevelika prijaznost se posebno med takimi ljudmi kmalu utegne tolmačiti kakor ljubezen, in to bi pomenilo zlo.

Neki dan potem so zopet prestale običajne promenade; z Josipom sva šla — po mojem nasvetu — k Moretti v prodajalnico po — rožičev. Moj Josip je gledal deklino boječe in nezaupno, koprneče in zaljubljeno, pa zopet sumljivo v britki zavesti, da je — kakor Mojzes obljubljeno deželo — nikdar ne doseže, nikdar. Deklici — osemnajstletni Lini — nikakor niso bili nevšečni ti pogledi.

Zato pa smo se poslovili neobičajno prijazno. Josip bi bil skoro pozabil kupljene rožiče, da mu jih ni Moretta stlačila že odhajajočemu v žep. Njeno vedenje me je še le prav utrdilo v svoji nepošteni nakani.

„Je svobodna, veš, Josip“, sem ga dregnul domev grede. „Pa kako pomenljivo, želeče te je pogledovala!“

Tovariš je verjel.

„Pošljem jej zadnjo svojo pesem, tisto lepo: „V zlati samoti“.“

na veliko razliko mej blagostanjem delavca in blagostanjem podjetnika, kriče kažejo na velikanske dobičke, ki si jih kupiči podjetnik s pomočjo delavčevih žuljev, a da bi se v resnici brigali za zboljšanje delavčevega stanja, to jim ne prihaja na misel. Ti ljudje begajo le svoje žrtve, uživajo v njih nenaravno strast in le zavirajo dosego razumnih in praktičnih delavčevih koristi.

No, drugo abnormalno dejstvo pak tiči tudi v nekaterih delodajalcih. Ne glede na podjetnike, ki v resnici smatrajo delavca za tovarno žival, katere fizično moč izrabljajo v svrhu nagromadenja bogastva; ne oziraje se na to, da je delavec tudi človek z istim duševnim zakladom, kakor podjetnik, nahaja se vendar zopet veliko število delodajalcev, ki težko nosijo bremena delavskih zahtev. Slabe kupčije zadevajo manjše podjetnike istotako britko, kakor zadevajo manjše in srednje rokodelce slabi zaslužki poleg ogromnih drugih obveznostij. Na to dejstvo bi se morala ozirati delavska organizacija. Ako delavec zahtevaš, da se upošteva tebe, upoštevaj i ti druge, z drugimi besedami: sodi pravično!

Ako delavska organizacija doseže osemurni delavnik ob primerno zvišani mezdi, ostani pri tem za bodoče in delavci naj porabijo ta delavnik v izključno in najizdatnejšo oporo delodajalcem; osemurni delavnik bodi posvečen jedino delodajalcem! To hočemo reči na adresu onih delavcev, ki ostajajo lenuhi tudi poleg vseh danih jim poboljškov; taki delavci so pravcate pijavke in organizacija bi morala skrbeti, da se ta nedostatek odpravi čim prej.

Upamo pa, da se doseže skoro splošno sporazumljenje na miren in trezen način. Tudi tukaj v Trstu začelo je nekako vreti, nezadovoljnost je v delavskih krogih tudi v Trstu velika. Poleg lesnih delavcev jeli so se gibati tudi mizarški delavci in ključarji ter posvetovati se o zboljšanju svojega položaja. In čuje se, da je zavladala nezadovoljnost celo v vrstah tržaških šivilj ali sartorel. Te poslednje se baje izsesujejo v pravem po-

Toliko da me ni premagal smeh. Stisnil sem obe nosnici in rekel: „Puščoba pusta! Mari je njej tvoja samota in tvoje pesmi; ne veš, da niti ne ume dobro slovenski; je Italijanka di purissimo sangue: oče je Lah, mati Čička. Ne budali, sinko! Med ženskami ni filisterk in črnogledk, ki bi odobraval tvojo — oprsti — puščobo!“

Josip je prigovarjal nekaj opominjaje, da prava poezija je mednarodna, da jo more vsakdo umeti, torej tudi Moretta; jaz sem mu pa zagodel:

„Kito cvetja jej pošlji in sto ali še več poljubov brez poveze, kakor bi jih stresel iz rokava, pa bodeš videl“ —

„Saj res!“ je pritrdil kakor premaganec in me pogledal zahvalno; ta pogled mi ni bil neumljiv: doslej je bil v zadregi zastran dekleta, a sedaj bi učinil vse, kar bi mu velel.

Drugi dan se je odpeljal na Reko in se vrnil zvečer z ogromnim šopkom, vsaka koza bi bila zadovoljna žnjim. Mala Dragotinka, gospodinjin hčerka, nam je nadomestila „postillona d'amour“. Vse se je vršilo po mojem receptu. Mirno sem zaspal tisti večer, Josip se je pa pretegal in zdihoval na postelji; zjutraj je celo pozabil popiti kavo. Gospodinja je uganila, da ima kaj v želodcu, ali pa zbolil zares.

(Pride še.)



menu besede. Plače da so tako nizke, da se uboge stvarice komaj preživljajo in prostitucija je v njihovih vrstah mogoča reč. Da se o tem širi demoralizacija v ljudstvu, je nedvoumno. A kaj se menijo nekateri, zlasti židovski izmozgalci, za to, samo da jim služi delavka v svrhu kupičenja denarja.

Na miren način pa se je plegla nezadovoljnost mej pivovarniškim delavci. Le-ti so zahtevali od svojih delodajalcev skrajšanje delavnika in ugodilo se jim je.

Pogodili so se med seboj, da naj traja delavnik v poletnem času od 6—12. in od 2—8. ure, to od 1. aprila do 31. sept.; od 1. oktobra do 31. marca pa od 7—12. in od 2—7. ure, ob počitku pol ure zjutraj in popoldne. Delodajalci, ki ne dajo tega polurnega počitka, odpirajo popoldan jedno uro pozneje. Za delo čez ure plača se 10% od dne. Mesto nedeljskega počitka ima vsak delavec 24 ur na teden svobode.

Istotako mirno in dosledno naj bi se rešilo delavsko vprašanje tudi v drugih strokah po načelu: človek ni živina.

## DOPISI.

**Iz krogov poštarstvih.** (Poštna reorganizacija). [Izv. dop.] Ne morem si drugači, nego da tudi jaz nekaj omenim v obrambo poštarjev na dopis „Iz krogov poštnih ekspeditorjev“ v 76. št. „Edinosti“.

Tistemu dopisniku (katerega gospoda smatram za poštnega ekspeditorja in v tem smislu tudi pišem) so v prvi vrsti poštarji trn v peti — on je neizrečeno nezadovoljen z svojimi gospodarji. Kadar pa ta gospod sam postane poštar — bo gotovo gorje njegovim ekspeditorjem. Taki pozabijo vse prejšnje gorje in so navadno kruti principlali svojim podložnim. Plačila jim ni nikoli dovolj.

Kar se tiče reorganizacije, ima ta svojo dobro stran in tudi nedostatke.

Če se torej poštarji potežajo za svoje koristi, torej se gotovo tudi za ekspeditorje kakor poznejše poštarje. Zakaj bi se pa tudi ne? — Sedaj, ko se stvar urejuje, je čas za to — potem ne pojde tako gladko kakor misli g. dopisnik — imamo dovolj skušenj.

Zdaj je čas, da se pretehtajo pravila, dokler se ne uvede reorganizacija za vso Avstrijo. To je orjaško delo. Tudi se ne gre za par grošev, kakor se izraža g. dopisnik, ampak zakaj več; za male groše bi se ne brigal nihče. Ali misli mogoče kdo, da poštar dela Bog ve kako kupčijo s tistim zneskom, ki ga dobiva za vzdrževanje ekspeditorja? Na Slovenskem skoraj gotovo nima nobeden poštar kakega dobička od tega.

Največkrat dobiva poštar za dekretiranega poštnega in brzojavnega ekspeditorja: od 300 do 450 gld. — A zadnji znesek je redek. Največ je pa poštarjev, ki bi rajši dajali ves znesek, ki je nakazan — nego pa mesečno plačo 18—25 gld., in pa hrano, perilo, stanovanje, luč, postrežbo itd.

Ah, koliko je poštnih ekspeditorjev, ki bodo potem izhajali veliko slabše, nego pa sedaj!

Dobri, svoji stroki večji ekspeditorji imajo v denarjih danes 18—25 gld., in tudi več. — Če računamo zraven hrano, stanovanje, kurjavo, luč, perilo, postrežbo, znaša to tudi od 22—25 gold., torej skupaj mesečno 40—50 gld. In koliko jih bo po novi plači, katerim ostane 25 gld. po odbitku vseh stroškov? — Redki bodo, redki na Slovenskem!

„Na razdelitvi pošt po razredih se tudi izpotikavajo nekaterniki“ — piše gosp. dopis. No če ostane razdelitev, se bode krivica godila marsikateremu poštarju — in med temi bode skoraj prav gotovo g. dopisnik, ki bo težko prosil za kako tako malo pošto, kakoršnih je navedel v dopisu z 6000 jednotami, t. j. X. razreda, ampak za kako več z 12.000, 20.000, ali celo z 40.000 jednotami. In tukaj ne gre več za groše!

Denimo, da imata poštarja z 20.001, oziroma z 39.999 jednotami enake plače in sta v enem in istem razredu.

Tisti, ki ima 39.999 jednot, ima toliko opraviti kakor njegov kolega z 20.001; pa še ena pošta z 2000, druga z 4000, tretja z 6000 in četrta z 7999 jednotami, torej toliko dela kakor en urad XII., en XI., en X., en IX. in en V. razreda — ali pot poštnih navedenih uradov skupaj in pa enaka plača!!

Gospod dopisnik z eno besedo komaj čaka reorganizacije; kako bo potem — se ne ve — poštarji se bojijo!

Na Slovenskem in v Istri se, sicer, poštarji ne protivijo novim določilam, kjer je premalo pošt V. IV., ali celo III. razreda, ker manjka industrije, a potegujejo se po drugih deželah, kjer se bo navedena krivica delala marsikateremu poštarju.

Da premeščenje poštarjem ne bode v zabavo, to mora izprevideti vsakdo, ki pozna poštno razmere v krajih, kjer ni železnice. Ako misli gosp. dopisnik, da so gg. uradniki vsikdar zadovoljni s premeščenjem, se moti. Malokdaj si uradnik poljšča svoj položaj — k večjemu če je na državne stroške premeščen v kako prijetno mesto in ima večih otrok za šolo. — Drugače je pri poštarjih!

S pošto so zvezane velikokrat poštno vožnje, pri katerih marsikateri poštar zasluži kak novčič za stare leta — ali za boljšo vzgojo svojih otrok. Sicer bi se mogle po novih določilih vožnje oddati privatnim osebam (le v slučajih poštarjem.)

To pa bo sitna, in poštni promet dostikrat ovirajoča stvar, posebno po zimi v snegu in ponoči!

Koliko bo prepira med poštarji, ekspeditorji in podvzetniki in njihovimi hlapci!!

Kaj naredi podvzetnik, če bode pošta (v naših goratih krajih posebno) po zimi v noči imela zamudo? In seobno, če bode podvzetnik oddaljen od poštnega urada!

Koliko izpraševanja, čakanja! Sedaj se to vse stori mirno in v eni hiši! Kak prepir bo zmirom radi zamud!

Če ima vožnje poštar sam, si z časom nakupi tudi zemlje, da doma prideluje seno in živež, in si takorekoč ustanovi dom! Od tod prihaja blagostanje tistih poštarjev v vsej Avstriji. Pogledimo ekspeditorje na Češkem, na Dol. in Gor. Avstrijskem, na Štajerskem, ki so si (kakor imenovani poštarji) na ta način pomagali z časom, in so ne le premožni, ampak delujejo marsikje v občini blagor vse občine — so spoštovani in čislani možje med priprostim ljudstvom. In po reorganizaciji? Mi ne bomo ne privatni ne državni — nekaka čudna zmes, seobno, kar se tiče zahtev.

Nad nami pa bo visel vedno § suspenzije, disciplinarne komisije in družih nam sedaj nepoznatih sredstev v podobi klešč, s katerimi nas bodo tiščali za vrat!

Ako bomo sadili taka sadna drevesa, bomo uživali grenak sad! Tega vam ne bi privoščil, a uživali ga boste tudi vi potomci!

## Politiške vesti.

V TRSTU, dne 28. julija 1897.

Kaj sedaj? Pod tem naslovom je priobčila praška „Politika“ znamenit članek iz peresa odličnega politika češkega. Ker pa pripominja omenjeni list, da tega članka ni mogel vzkriti svojim čitateljem, sodili bi, da se ne identifikuje ž njim. Dobro je tako, kajti tudi mi bi se ne mogli identifikovati ž njim, da si je sklepati iz vsega članka, da ga je pisal poštni avstrijski Slovan.

Res je sicer, kar pravi pisec:

da sedanje postopanje Nemcev moralo bi slednjič dovesti do revolucije na ulici, kakor kažejo dogodki v Hebu;

da so Nemci ustvarili ustavo le za-se;

da je vlada sedaj v silno težavnem položenu radi vprašanja obnovenja pogodbe z Ogersko; da tudi avstrijski Nemci bi bilo veliko na slabšem, ako bi kedaj prišlo do njih združenja z Nemčijo, ter

da tudi za Slovane zahteva njih življenski interes, da se ohrani ta država; vse to je res:

ali tega ne moremo odobravati, da izgeri navedenih razlogov pozivlja pisec vse stranke, naj v tem težkem trenutku dokažejo svoj avstrijski patriotizem.

Do nas avstrijskih Slovanov ni bil prav čisto nič potreben ta poziv, kajti na tisoče je dokazov, kako smo raje mi trpeli krivico, nego da bi vzbujali sicer neopravičeni sum, da nismo patriotje. Mnogo smo trpeli ob tradicionalni politiki avstrijskih vlad, neprestano nas je pritiskal zistem; vlade so prihajale in odhajale, a jedno je ostalo neporušno, in to je nedobrohotnost do nas; a v vsej svoji bedi nismo nikdar iskali pomoči onkraj meje

države, nikdar nismo beračili pomoči pri tujih vladarjih, kakor to delajo sedaj nemški obstrukcionisti. Gosp. člankar naj bi torej skrčil svoj poziv na adresu Nemcev: „Kaj sedaj?! Pokažite sedaj, da vam je ležeče na obstanku te države!“

Do nas pa, kakor rečeno, ni trebalo takega poziva, ker smo vsikdar uprav v strahu stiskali in krčili svoje zahteve, da le ne bi se kje zadeli ob okvir države.

**Za vseslovanski shod.** „Jedinstvo“ piše: „Zares krasno je, da nam Nemci v ustavni državi preté na tak način: v lice zakonom in državnim organom. No, nam je drago, da Nemci grozé. Grozé, ker se nas boje; a če se že tako boje jednega posebnega omejenega slovenskega shoda, kako bi se še le bali jednega vseslovenskega shoda! Takov shod smo priporočali že v zadnji številki in danes ponavljamo svoj predlog. Poleg tega, da bi bilo shodu določiti postopanje Slovanov nasproti nemškemu nasprotju, potreben bi bil shod tudi radi Slovanov samih, radi našega spoznanja in naše vzajemnosti.“

Ne verujemo, da bi [nas Nemci napadli dejanski radi tega, ali da bi policija storila svojo pot proti nam. Menimo, da nam je svobodno razgovarjati se v mejah zakona o svojih interesih toda: ako bi se nam grozilo, ako bi nas hotelo motiti, ako bi se res ne mogli posvetovati v državi, saj bi potem lahko posnemali Nemce in hodili na posvetovanja — drugam! Toda mislimo, da do tega ne pride. Ali to naj si zapomnijo vsi: ako Nemci smejo na Bavarsko, smemo tudi mi kam drugam!“

Ne da bi mislili na to, na kar namiguje „Jedinstvo“, vendar smo ponatisnili te izjave dalmatinskega lista, da vidijo odločilni krogi, do kake stopinje je že naraslo ogorčenje med Hrvati in Slovenci ob obali Adrije vsled naravnost nedoumnega postopanja ministerstva Badenijevega. Včeraj smo prijavi obupno izjavo dr. Luginje o našem sedanjem položenu. Izvajanja „Jedinstva“ popolnjujejo drastično omenjeno izjavo dra Luginje. In „Jedinstvo“ ni nikak radikalni pravaški list, ampak glasilo je narodnjakov, ki niso nikdar brez potrebe iskali konfliktov z vlado.

**Številke in vspehi naj govore!** Letos so prišli prvič k maturi učenci slovenskih paralelek na državnem gimnaziju v Mariboru. To je bila torej važna prilika za dokaz o pravičnosti zahteve Slovencev po pouku v materinem jeziku tudi v srednjih šolah. Sedaj pa naj govore številke in — vspehi, kakor jih posnemljemo iz „Slov. Gospodarja“. Za maturo se je oglasilo 32 Slovencev in 9 Nemcev. Skušnjo je prestalo 38 učencev. Od teh 38 jih je 14 dovršilo maturo z z odliko in med temi odličniki je bilo 12 Slovencev. Po vsej pravici se zadnji „Slovenski gospodar“ raduje na tem vspehu:

„To je vspeh, laskav, velečasten, diven, da si lepšega želeli ne moremo. Za nas je neizmerna pomena. Pridite vi zagriženi nasprotniki, ki hočete slovenski mladini zabraniti slovenski pouk, in učite se iz navedenih števil! Kaj vam povejo vse! Ali vam ne kličejo gromovito na uho: slovenska mladež je velenadarjena! Kdo se bo torej še upal z onim razupitim hinavcem in obrekovalcem imenovati nas — eine minderwertige Nation?!

„Dalje. Ni-li iz števil jasno razvidno, kako visoko lahko naša mladina dospe, ako se ji znanstvena modrost vsaj deloma deli v mili materinščini, in vsaj začetkom, pozneje itak lahko tekmuje s komur si bodi. Vnebovpijočo krivico nam torej delajo oni, ki ovirajo naše narodne šole: znamenje krutega barbarizma je torej ona neznatna večina državnega zbora, ki je s svojimi neopravičljivim glasovanjem zatrla slovenski gimnazij v Celju. Naši nasprotniki utegnejo biti bogati in veliki, a pravični in človekoljubni in vneti za vesoljni napredek niso, svetovna zgodovina jih mora imenovati krvoločne Herodeže na polju omike.“

„Čuden slučaj je nanese, da se je naša matura ravno oni dan dovršila, ko je došla z Dunaja neverjetna vest, da koncem avgusta preneha slovenski gimnazij v Celju. Domoljubno srce mora zajokati, ko vidi tu tako sijajen uspeh — a tam peklensko zavist in nečuvstvo brezobzirnost, ki nam hoče onemogočiti napredek na podlagi slovenskega jezika. Osveta ne izostane. Z nemišnim Homerjem rečemo: Essetai hēmar. Pride dan, dan osvete nad našimi nasprotniki.“



Tako pravimo tudi mi. Kdor zasmehuje hrepenenje takega naroda, kakor je slovenski, po izomiki in napredku — kdor odreka sredstva za izobražbo taki mladini, kakoršna je ona, ki je te dni pošlagala maturo, ta je — barbar, ta je sovražnik človeške civilizacije. Gornje številke in vspehi govore lapidaren govor o umestnosti in koristnosti pouka v materinem jeziku in pred takimi dokazi so tem gnusnejša klevetanja jednega Wolfa in njegovih zaveznikov v liberalnem taboru in — še kje drugje!

**Jezikovni zakon.** „Narodni listy“ razpravljajo v posebnem članku o poročilu poljskega lista „Dzienik Warszawski“ o nameri grofa Badenija, uvesti poseben jezikovni zakon za Češko.

Mladočeški list dostavlja odločno, da bodo Čehi stali nepremično pri tem, da se tak zakon reši v češkem deželnem zboru, a ne v državnem zboru, ker se tiče uredba jezikovnega vprašanja samo dežele češke krone in da to ne briga ostalih Nemcev monarhije. Še težja je stvar v nje jedru samem. Da bi Čehi odstopili le za las od svojih pravic, tega ne bode zahtevala ni sedanja, ni kaka bodoča vlada. Jezikovne naredbe same ne zadovoljijo Čehov. Sedanja večina v parlamentu, v kateri so tudi Čehi, ne bode dopustila, da bi se tak jezikovni zakon za Češko izcimit po želji Funkeja in Schlesingerja in drugih tacihi „razkosovateljev češkega kraljestva“. Ako ima grof Baden tak načrt, naj ga le brž raztrga in vrže v ogenj. — Tako „Narodni listy“.

Nam se vidi to barantanje Badenijevo z Čehi in Nemci podobno onemu mešetarju, ki ne misli resno na kupčijo, katere posreduje med obema strankama.

Čehi pa bi se zlasti morali držati programa, kakoršnega je razvil v Budjejevicah princ Schwarzenberg in se naslanjati na načrt splošne politike avstrijskih Slovanov. Oni bi se morali postaviti na stališče, da jezikovno vprašanje treba rešiti v vsej Avstriji. Oni, ki stoje v parlamentarni večini, katera je takorekoč poosobljeno pravičnega avstrijskega sistema, bi se morali že a priori odpovedati vsaki jednostranski koncesiji vlade, ako jednakega prava ne dobojo tudi drugi Slovani v Avstriji.

Le tako pomorejo nam in še najbolj sebi! Mi smo njih najodkritosrnejši prijatelji, in zato bi naše okrepčanje značilo le narastek — češke moči.

## Različne vesti.

**Kaj nameruje „Banca agraria“?** Neovstanovljena italijanska kmetijska posojilnica nameruje uničiti slovenski kmetijski stan v Primorju. Na uničenje slovenske kmetije nameruje potem naseliti lačne Italijane iz kraljestva, ki doli nimajo več kaj jesti in na ta način razširiti Italijanstvo na avstrijskih tleh. To se banki tudi posreči prav gotovo, ako se naši slovenski kmetje spozabijo in vzamejo posojila od zvičajne banke. Zato opozarjamo naše kmete vnovič, naj se ogibljejo tega lahonskega zavoda kakor kuge, ako jim je količkaj ležeče na tem, da ohranijo svoje domove za se in svoje otroke. Italijanska banka bi dajala posojila pod ugodnimi pogoji, da bi tem hitreje zvalila naše ljudi v svoje mreže in potem bi jim brez usmiljenja prodala posestva, tako, da bi bili naši ljudje prej ko prej na cesti. Pokupili bi jih seveda Italijani, oziroma banka sama, ker je to že v njenem načrtu. V odvrnitev te nevarnosti hočemo Slovenci storiti še posebne korake in tudi naša kmetijska družba naj bi pospešila svojo delavnost, da primernim poukom pripomore do osamosvojitve našega kmetijskega stanu. So pač čudni časi sedaj. Kakor je bilo v minulih časih, ko je bilo po naših krajih še razširjeno roparstvo in rokovnjaštvo, da so morali naši predniki trdno zapirati in stražiti svoje domove, tako je tudi sedaj, ker „moderno zasledovanje“ ni nič manj nevarno, kakor je bilo prej, v marsikaterem oziru pa je nevarno še bolj. Ker nikakor ne morejo poitalijančiti slovenskega kmeta poštenim putem, pričeli so zvičajami da bi se polastili posestev istega. Pozor torej!

**Davek o pridobitni.** Razdeljevanje davka na posamične davkoplačevalce. Čim bodo določeni družbeni kontingenti, razdele se isti na posamične člene, in sicer vsako leto po davčni oblasti po razmerju davčnih postavkov, določenih davkoplačevalcem po komisiji za pridobitniški davek. Davčni postavki so torej le rezmerne šte-

vilke. Natančni znesek davka, se dobi še le po primenjanju vseh členov družbe odkazanih davčnih postavkov z družbenim kontingentom. Ako je vsota davčnih postavkov večja, nego družbeni kontingent, tedaj se odbije posamičnim členom, ako pa je manjša, se pa povekšajo davčni postavki.

**Izjava o pridobitni.** Tekom tega meseca mora sleherni, ki je dolžan plačevati pridobitno, izročiti izjavo davčni komisiji. To pa ustmeno ali pismeno. V tej izjavi mora biti povedano: podatki o vrsti kupcijskega posla, kraj, kjer se vrši, kakovost in zakupna vrednost delavnih prostorov, število in in kakovost pomožnega osebja, kakovost in vrednost naloženega in prometnega kapitala, število in kakovost opravičnih sredstev kakor tudi one okoliščine, ki so bistveni znaki za obsežje prometa (n. pr. pri advokatih in notarjih: ukupni dohodek iz poslovanja, stalna večja zastopanja.)

Navodilo za sestavo teh izjav dobe davkoplačevalci zastonj od davčnih uradov in davčnih oblasti, ako zahtevajo. Radi krivih podatkov ali zamolčanja se bode nalagale hude kazni. Ako se izjava ne uloži v določenem času, more komisija za pridobitniški davek — po predhodnem zagroženju — uradnim putem odmeriti davek, kar bi bilo za davkoplačevalca neprijetno v toliko, ker bi si komisija morda — ob pomanjkanju izjave — lahko krivo predstavljala vse poslovanje. (Pride še.)

**Narodnost in delavsko vprašanje.** Na drugem mestu našega lista govorimo o delavskih ustankih, tu pa nam je spregovoriti nekoliko besed o važnosti narodnega vprašanja za delavce Primorja, osobito našega Trsta. Delavce pa prosimo, da razmišljajo o tem, kar hočemo povedati.

Od neke strani nam je došlo ustno poročilo, da se hočejo slovenski delavci Primorja organizovati na podlagi lastne narodnosti, t. j., da hočejo nekako stopiti iz dosedanjega delavskega organizacijskega programa, kar se tiče narodnosti. Na Primorskem že se stališča političnih viharjev slovenskim delavcem nikakor ni mogoče hoditi roko v roki z italijanskimi delavci. Kajti tudi italijanskim delavcem ni več za takozvani internacionalni program delavske organizacije, ker tudi oni upoštevajo svoj narodni moment na škodo slovenskemu delavcu. Zato je tudi zašla italijanizacija v vrste slovenskih delavcev, med katerimi je, Bogu bodi potoženo, že neizmerno število renegatov in odpadnikov slovenske narodnosti. Nova organizacija hoče nekako odtrgati slovenske delavce Primorja od Italijanstva in jih združiti pod lastno organizacijo.

Sedaj pa pride glavno.

Slovenski delavski stan v našem Primorju je krepka, mnogoštevilna armada in ako bi ista ostala zvesta svoji zastavi, odprta jej je lepa bodočnost. Ta armada bi zamogla nastopati v bodoče odločilno na obrtnem bojišču Primorja, kar bi bilo neizmerne važnosti v narodnem pogledu.

Toda ta armada bi morala imeti krepko, zdravo vodstvo.

Brez pravega vodstva ni dobre vojske. V prvi vrsti mora biti vodstvo v rokah mož, katerim sme slovenski delavec zaupati brezpogojno, mož, o katerih narodni poštenosti je uverjen vsakdo. Istina je, da bode slovenski delavec v novi organizaciji mogoče preganjan po drugorodnih delodajalcih. A tega se mu ni ustrašiti, ker ima za seboj po svetu krepko zaščito, ki ne pripusti, da primorski delavec obvisi med nebom in zemljo. Toda tudi v tej novi organizaciji preti mu lahko nevarnost z ozirom na narodnost, oziroma našemu narodu preti nova nevarnost od strani te nove delavske organizacije, ker se jej hote pridružiti tudi Nemci. Kakor znano, imajo Nemci v svojih rokah osrednje vodstvo socijalne demokracije. In Nemec že po naravi ni naklonjen Slovanu. Nočemo trditi, da ni Nemcev, ki mislijo pošteno nasproti drugim, vendar pa je treba opreznosti. V Primorju, osobito v Trstu, je nemški delavec nekako v isti meri preziran po Italijanih, kakor Slovenec in je samo po sebi umerno, da se nemški delavec raje druži z Slovanom-avstrijcem, nego z Italijanom, ker ga k temu že vodi skupno — „mučeništvo“.

Vendar tudi v manjšini Nemec misli na nadvladje. Ako bi torej primorski slovenski delavci stopili pod nemško vodstvo, postala bi armada brez svojega vojskovodja in bi bili zopet sluge

tuje volje. Na to opasnost smo jih hoteli opozoriti ker preti od te strani naši narodnosti velika nevarnost. Ako se tudi slovenski delavci Primorja nekako organizirajo „združijo“ z Nemci v Primorju, naj pa ne dovoli preveč uplivati na-se, kajti Nemec je lisjak v vsakem obziru: marveč krepko naj se drže svojega narodnega programa tudi v družbi z Nemci.

Več govoriti o tej stvari nam ne treba za danes, ker se zanašamo na to, da nas razumejo naši ljudje. Nova organizacija bi bila potrebna, ker loči naše delavstvo iz pogubnih vrst italijanstva, toda od italijanskega upliva pod vsemožni nemški upliv, reklo bi se: iz dežja pod kap.

**Paralela med Barkovljami in Hebom.** Spominjati se paralele, ki smo jo bili načrtali mi med dogodki v Barkovljah in v Hebu, opaža spljetsko „Jedinstvo“: „Mislimo, da je velika razlika med dogodki v Hebu in v Barkovljah, toda v Hebu ni bilo niti devedeseti del strogosti, nego je je bilo proti izgredu v Barkovljah. Kaj bi se bilo zgodilo se Slovenci v Barkovljah, da so postopali tako, kakor so postopali oni v Hebu!! Paralela med Barkovljami in Hebom dokazuje odnose v Avstriji in razsvetljuje še bolje položaj Slovanov pod ustavo in zistomom. Poznani so dogodki v Rovinju. Redarji so zaprli le dvojico; in radi tega so Italijani v občinskem svetu napadli politično oblast, kako da je mogla zapreti dva meščana. Bravi oni, a bravissima tudi c. kr. vlada!“

**Vabilo na prvo veliko veselico,** ki jo priredi „Veteransko društvo iz Mavhinj“ v nedeljo dne 1. avgusta t. l. v Šempolaji na dvorišču grstilne g. Janeza Kosmine, sledečim vspeedom: 1. Nagovor predsednikov, 2. Hr. Volarič: „Slovan na dan“, mešan zbor. 3. A. Hajdrih: „Jadransko morje“, možki zbor. 4. S. Gregorčič: „Naš narodni dom“, deklamacija. 5. A. Nedved: „Naša zvestota“, mešan zbor. 6. Dr. I. B. Ipavec: „Slovenska pesem“, možki zbor. 7. „Pol vina, pol vode“, vesela igra v jednem dejanju. 8. Avg. Leban: „Kislica sladka“, mešan zbor. 9. Ples. Med posamičnimi točkami svirala bode vrla veteranska godba iz Mavhinj. Na veselici bodo peli in sodelovali redoljubi in redoljubkinje iz Šempolaja in okolice. Ustopnina k veselici za osebo 25. nč., sedeži 10 nč.; pri plesu za vsako točko 10 nč. Začetek točno ob 4 in pol uri popoldne. Na to, slovenski narod probujajočo veselico najuljudneje vabi odbor. Posebna povabila se ne pošiljajo posamečnikom! Op. V slučaju slabega vremena se veselica odnese na nedoločen čas.

**Interesantne opice.** V Evropi imamo raznih opic. Nekatere izmed njih so jako zanimive, tako v kretanju, kakor v govorjenju; posebno je mnoge takih, ki oponašajo tu, kar se dela — tam. Ako bi države takim opicam hotele postavljati posebne — kurnike, bi mogoče avstrijski opični budget narasel na ogromne svote. Tako pa jih vzdržava po večini narod in jim postavlja — navadno proti svoji volji — kurnike in se zajedno zabava nad njihovimi „kozli“. Toda tako interesantnih opic nima celo naš na vsem interesantnem tako bogati Trst, kakor jih je dobil te dni Pariz. To pa so prave opice, došle iz daljne Kitajske in ne one, iz katerih plemena je (po Darvinu) postal človek. Te opice so iz pasme *Semnopithecus nemaeus* in so lepo pisane. Imajo žolte obraze in bele lase, bele roke in rudeče noge, a črne kremplje na rokah in nogah in sivo in belo pasasti rep. Te zanimive kitajske opice se nahajajo v pariškem „Jardin des Plantes“ in jih Parizani baje rajši gledajo, nego toalete svojih žen. Med prevažanjem iz Kohinkine pa je, po poročilu „Triester Zeitung-e“, mož dveh takih opic dobil tako domotožje, da je zagrešil samomor in se obesil. Vender se nadejajo Parizani v kratkem interesantnih potomcev od obeh opic-udov.

**Ta barbarska Rusija!** To je pa že, da bi človek dejal, — odveč, kali? Ne odzveni še dobro v ušesih prijateljev vsega slovanskega sveta jedno poročilo o „barbarstvu“ Rusije, že udarja na zvon Evrope drugo poročilo iz preširoke severne države. Sedaj prihaja grozna vest, da se je v zlati Moskvi položil temeljni kamen novemu poslopju v vseučiliščišču, namreč za vseučiliščno knjižnico. V tej knjižnici ni nič manj, nego 500.000 zvezkov in vsi ti zvezki stali bodo razvrščeni v krasnih železnih omarah. Za profesorje ustanovili so dve posebni dvorani. Stroški za to stavbo so proračunjeni na 400.000 rubljev. Največi del je nabran



Lastnik konsorcij lista „Edinost“. Izdavateli in odgovorni urednik: **Fran Godnik**. — Tiskarna Dolenc v Trstu.